

महिला व बालकांवर होणाऱ्या अत्याचारास आळा घालण्यासाठी राज्यातील पोलीस चौकीच्या हद्दीत स्थापन करण्यात आलेल्या केंद्रे मार्गदर्शन केंद्रावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी या केंद्राच्या संबंधात समन्वय साधण्यासाठी स्थापन करण्यात आलेल्या सुकाणू समितीबाबत.

महाराष्ट्र शासन

महिला व बाल विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: संकीर्ण-२०११/प्र.क्र.३१०/का-२

नवीन प्रशासकीय इमारत, ३रा मजला,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : ४ फेब्रुवारी, २०१४.

वाचा —

- १) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२००५/प्र.क्र.२०२/का-२, दि.२१.६.२००६.
- २) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.मसके-२००७/प्र.क्र.२३६/का-२, दि.१३.२.२००८.
- ३) शासन निर्णय, महिला व बाल विकास विभाग, क्र.संकीर्ण-२०११/प्र.क्र.३१०/का-२, दि.१७.१२.२०११.
- ४) शासन निर्णय, महिला व बाल विकास विभाग, क्र.संकीर्ण-२०१२/प्र.क्र.३२/का-२, दि.२३.८.२०१२.

प्रस्तावना —

महिला व बालकांवर होणाऱ्या अत्याचारास आळा घालण्यासाठी राज्यातील पोलीस स्टेशनच्या आवारात स्थापन करण्यात आलेल्या मार्गदर्शन केंद्रावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी तसेच या केंद्रांना मार्गदर्शक करण्यासाठी आणि या केंद्राच्या संबंधात विविध विभागामध्ये समन्वय साधण्यासाठी मा.अप्पर मुख्य सचिव (गृह) यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय प्रकल्प सुकाणू समितीची स्थापना करण्यात आली होती. त्याचप्रमाणे शासन निर्णय, दिनांक १३.२.२००८ अन्वये समुपदेशन केंद्र चालविणाऱ्या सामाजिक संस्थांचा त्या क्षेत्रातील अनुभवाचा आणि कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम २००५ चा प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी व आढावा घेण्यासाठी उप विभाग, जिल्हा व राज्य अशा तीन स्तरावर त्रिस्तरीय समित्या गठीत आल्या होत्या. परंतु सदर शासन निर्णय अधीक्रमीत करून, या सुकाणू समितीकडे समुपदेशन केंद्राच्या आढाव्याबरोबरच कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम-२००५ चा प्रभावी अंमलबजावणी व कामकाजाबाबत आढावा घेण्यासाठीची जबाबदारी शासन निर्णय दिनांक १७.१२.२०११ अन्वये सोपविण्यात आलेली आहे.

२. समुपदेशन केंद्र चालविणे / त्याचा आढावा घेणे आणि कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम २००५ ची प्रभावी अंमलबजावणी या दोन्ही स्वतंत्र बाबी आहेत. त्याअनुषंगाने समुपदेशन केंद्र आणि कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम २००५ ची प्रभावी अंमलबजावणी व आढावा घेण्यासाठी राज्यस्तरीय सुकाणू समितीची फेररचना करण्याची बाब आणि सुकाणू समितीवर सचिव, महाराष्ट्र राज्य विधीसेवा प्राधिकरण, मुंबई, संचालक, महाराष्ट्र राज्य आरोग्य सेवा आणि प्रबंधक, महाराष्ट्र विधीसेवा प्राधिकरण, मुंबई यांची सदस्य म्हणून नियुक्त करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. याबाबत सर्वकष विचार करून शासनाने खालील प्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय—

महिला व बालकांवर होणाऱ्या अत्याचारांना प्रतिबंध करण्यासाठी राज्यातील पोलीस स्टेशनच्या आवारात स्थापन करण्यात आलेल्या मार्गदर्शक केंद्रावर (समुपदेशन केंद्र) नियंत्रण ठेवण्यासाठी व मार्गदर्शन करण्यासाठी आणि या केंद्राच्या संबंधात विविध विभागामध्ये समन्वय साधण्यासाठी राज्यस्तरीय सुकाणू समितीबाबत शासन निर्णय, महिला व बाल विकास विभाग, संकीर्ण-२०११/ प्र.क्र.३१०/का-२, दिनांक १७.१२.२०११ अधिक्रमित करण्यात येत असून, सुकाणू समितीची खालीलप्रमाणे फेररचना करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे.

राज्यस्तरीय सुकाणू समितीची रचना खालील प्रमाणे राहील.

१) अप्पर मुख्य सचिव (गृह)	-----	अध्यक्ष
२) प्रधान सचिव (गृह)	-----	सदस्य
३) प्रधान सचिव / सचिव, महिला व बाल विकास	-----	सदस्य
४) पोलीस उप महासंचालक (मअप्रवि)	-----	सदस्य
५) पोलीस आयुक्त, बृहन्मुंबई यांचे प्रतिनिधी	-----	सदस्य
६) सचिव, महाराष्ट्र राज्य, विधी सेवा प्राधिकरण, मुंबई	-----	सदस्य
७) संचालक, महाराष्ट्र राज्य आरोग्य सेवा	-----	सदस्य
८) प्रबंधक, महाराष्ट्र विधी सेवा प्राधिकरण, मुंबई	-----	सदस्य
९) आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे	-----	सदस्य सचिव

२. समुपदेशन केंद्राचा राज्य स्तरावर आढावा घेण्यासाठी त्या क्षेत्रातील सामाजिक संस्थांच्या अनुभवाचा आणि कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम २००५ ची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासंदर्भात कार्यरत विविध सामाजिक संस्थांच्या अनुभवाचा राज्यस्तरावर उपयोग होण्याच्या दृष्टीने राज्य स्तरीय सुकाणू समितीच्या बैठकीमध्ये खालील संस्थांच्या प्रतिनिधींना मा. अध्यक्ष यांच्या परवानगीने आवश्यकतेनुसार त्या विषयापुरते चर्चा करण्यासाठी निमंत्रित करण्यासाठी निमंत्रित सदस्य म्हणून नियुक्त करण्यात येत आहे.

१) टाटा सामाजिक विज्ञान संस्था,

२) श्री मुक्ती संघटना,

३) भारतीय श्री संघटना,

४) मजलीस संस्था,

३. राज्यस्तरीय सुकाणू समितीची कार्यकक्षा व कार्य खालील प्रमाणे राहील.

१) समितीची कार्यकक्षा संपूर्ण राज्य असेल.

२) समितीचे सदस्य सचिव हे जिल्हा स्तरीय समितीकडून त्या त्या जिल्ह्याचे कौटुंबिक हिंसाचाराच्या नोंद झालेल्या घटनांची व त्यावर केलेल्या कार्यवाहीची माहिती संकलित करून राज्य स्तरीय समितीस सादर करतील.

३) समितीचे सदस्य सचिव हे कायद्याबाबत जनजागृती घडवून आणण्याबाबत राज्यभर केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीसमोर ठेवतील.

४) जिल्हा स्तरीय समितीस आलेल्या अडचणीचा आढावा घेवून मार्गदर्शक सूचना देतील.

५) समुपदेशन केंद्राच्या कामकाजाबाबत नियंत्रण ठेवणे व त्यांना सल्ला आणि मार्गदर्शन करणे. तसेच या नियंत्रण कक्षाच्या प्रशासनाबाबत निर्णय घेणे.

६) समुपदेशन केंद्राच्या विस्तारीकरणाबाबत आणि स्वयंसेवी संस्थांकडून प्राप्त झालेल्या प्रस्तावाची छाननी करून ती शासनाकडे पाठविणे.

७) गृह विभाग, महिला व बाल विकास विभाग, व इतर संबंधीत प्रशासकीय विभाग, समुपदेशन केंद्र आणि स्वयंसेवी संस्था यांच्यात समन्वय ठेवणे, मार्गदर्शन करणे, प्रशासकीय व धोरणात्मक निर्णय घेणे.

८) मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी क्रिमीनल अपील क्र.३५९/२००८ मध्ये दिनांक १०.७.२००९ रोजी दिलेल्या निर्णयानुसार महिलांचे संरक्षण करण्यासाठी कौटुंबिक हिंसाचार कायदा २००५ च्या प्रभावी व सर्व समावेशक अंमलबजावणीबाबत नियंत्रण ठेवणे आणि शिफारशी करणे. यामध्ये खालील बाबींचा समावेश असेल.

a) Making decisions on principles governing the said Act and its execution;

b) advising on financial management for the implementation of the said Act;

c) reviewing the programme plans / work plans of the orgainsing and implementing, agencies under the said act;

d) facilitating, coordination with different arms of the government and stakeholders for the smooth and effective implementation of the said act;

e) periodic monitoring of implementation of the said act by reporting from its functionaries;

f) developing a criterion for selecting functionaries, such as protection officers and service providers, under the said act;

४. कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम २००५ व त्याचे नियम २००६ मधील तरतूदीनुसार राज्यात घडणाऱ्या कौटुंबिक हिंसाचाराच्या घटनांची माहिती घेणे, त्यावर केलेल्या कार्यवाहीचा आढावा घेणे व एकंदरीत कौटुंबिक हिंसाचारापासून संरक्षण अधिनियम २००५ या कायद्याची अंमलबजावणी करण्यासाठी शासन निर्णय, दिनांक १७.१२.२०११ अन्वये जिल्हा स्तरीय व शासन निर्णय, दिनांक २३.८.२०१२ अन्वये जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली उप समिती गठीत करण्यात आली आहे. त्यानुसार सदर समित्यांची रचना व कार्यकक्षा खालील प्रमाणे राहील.

(अ) उप समितीची रचना :-

१.जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी	-----	अध्यक्ष
२.संबंधीत जिल्ह्यातील सर्व संरक्षण अधिकारी	-----	सदस्य
३.जिल्हा परिविक्षा अधिकारी (जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी याच्या कार्यालयातील)	-----	सदस्य

उप समितीची कार्यकक्षा :- समितीच्या अध्यक्षांच्या अधिपत्याखाली जेवढे तालुके असतील तेथपर्यंत समितीची कार्यकक्षा असेल.

उप समितीची कार्य :-

१. समितीची तिमाही बैठक होईल.
२. समिती बैठकीत जिल्ह्यातील कौटुंबिक हिंसाचाराच्या नोंद झालेल्या घटनांचा आढावा घेईल.
३. समिती कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियमांतर्गत पिडीत महिलेस उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या सेवांचा आढावा घेईल.
४. समिती कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियाबाबत जनतेत जागरूकता निर्माण करण्याचा प्रयत्न करील.
५. समिती कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियमांची अंमलबजावणी करण्यासाठी निरनिराळ्या विभागात समन्वय राखण्यासाठी योग्य कार्यवाही करील.

६. सदस्य सचिव हे जिल्हातील सर्व कौटुंबिक हिंसाचाराच्या नोंद झालेल्या घटनांची व त्याबाबतच्या कार्यवाहीची माहिती सर्व संरक्षण अधिकाऱ्यांकडून प्राप्त करून घेतील व बैठकीत त्यांची माहिती समितीला देतील. तसेच बैठकीचे इतिवृत्त जिल्हास्तरीय समितीस सादर करतील.

(ब) जिल्हा स्तरीय समितीची रचना :-

१. जिल्हाधिकारी	-----	अध्यक्ष
२. पोलीस अधीक्षक / पोलीस आयुक्त	-----	उपाध्यक्ष
३. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	-----	सदस्य
४. जिल्हा शल्यचिकीत्सक	-----	सदस्य
५. जिल्हा आरोग्य अधिकारी	-----	सदस्य
६. सर्व प्रांत अधिकारी	-----	सदस्य
७. जिल्हास्तरीय मोफत कायदेविषक सहाय्य व सल्ला समिती सुचविल तो त्यांचा एक सदस्य	-----	सदस्य
८. सभापती, महिला व बाल विकास समिती जिल्हा परिषद	-----	सदस्य
९. जिल्हा मुख्यालयाच्या ठिकाणी कार्यालय असलेल्या महिला संघटनांच्या अध्यक्ष ५ प्रतिनिधी	-----	सदस्य
१०. जिल्हा न्यायालयातील बार असोसिएशन सुचविल त्या महिला वकील एक प्रतिनिधी	-----	सदस्य
११. जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी	-----	सदस्य सचिव

जिल्हा समितीची कार्यकक्षा :- समितीची कार्यकक्षा संपूर्ण जिल्हा असेल.

जिल्हा समितीची कार्य :-

१. समितीची तिमाही बैठक होईल.
२. समिती उप विभागीय समितीच्या कामकाजाच्या व बैठकीच्या इतिवृत्तांचा आढावा घेईल.
३. समितीचे सदस्य सचिव हे जिल्हातील उप समितीच्या सदस्य सचिवांकडून त्यांच्या जिल्ह्यात कौटुंबिक हिंसाचाराबाबत नोंद झालेल्या घटनांची व त्यावर झालेल्या कार्यवाहीची व त्याअनुषंगाने केलेल्या कार्यवाहीची माहिती संकलित करतील व ही माहिती आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे यांना सादर करतील.
४. आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे हे सदर माहिती राज्य स्तरीय समितीपुढे सादर करतील.
५. समिती कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियमाबाबत जिल्हातील जनतेमध्ये जागृती निर्माण करण्यासाठी जिल्ह्यातील उप समितीस सहाय्य करतील.

६. समिती कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियमाबाबत अंमलबजावणीत येणाऱ्या अडचणीबाबत व उपाययोजनांबाबत माहिती आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे यांचेमार्फत राज्य स्तरीय समितीकडे अभिप्रायासह सादर करेल.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१४०२०४१७१५१९७७३० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(म.बा. हजारी)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,

१. मा.मंत्री, महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा.राज्यमंत्री, महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. अपर मुख्य सचिव (गृह), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
४. आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
५. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, म्हाडाभवन, वांद्रे (पूर्व), मुंबई.
६. पोलीस आयुक्त, मुंबई / पोलीस उप आयुक्त (अंमलबजावणी), मुंबई.
७. पोलीस उपमहानिरीक्षक (महिला अत्याचार प्रतिबंध विभाग), पोलीस मुख्यालय, मुंबई.
८. सर्व सदस्य, राज्य स्तरीय सुकाणू समिती, (आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय यांचेमार्फत)
९. सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी,
१०. वरील सर्व महिला समुपदेशन केंद्र (संबंधीत जिल्ह्यातील जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)
११. सर्व संरक्षण अधिकारी (संबंधीत जिल्ह्यातील जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)
१२. सर्व आश्रमगृह (संबंधीत जिल्ह्यातील जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)

१३.टाटा सामाजिक विज्ञान संस्था, मुंबई.

१४.सर्व अधिकारी, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

१५.निवड नस्ती, का-२.